

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שמואל א' פרקים כ"ז-כ"ח

דוד חוזר לחצרו של אכיש מלך גת, נלחם לצד הפלישתים אולם מצליח להמנע מפגיעה באנשי שבטו. המלך שאול, נוגע ללב ביאושו ובחוסר האונים שלו, ניצב מול בשורת סופו המתקרב.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק כ"ז

- 1 בפרקנו שב דוד בפעם השנייה אל חצרו של אכיש מלך גת (שמ"א כא, יא-טז) מהן הסיבות בגללן בוחר דוד לחזור דווקא לארץ פלישתים? מדוע מקבל אותו אכיש? עיינו גם בפירושו הרד"ק לפסוק: "אף שמבראשונה פחד ממנו והתהולל בידם ונמלט, אבל כאשר בא ושש מאות איש עמו, ואף נודע שנבאש בשאול, השלים עמו אכיש לשבת אצלו, ולהיות סר למשמעתו."
- 2 כיצד מצליח דוד לרכוש את אמונו של אכיש ולהמנע מפגיעה בבני שבטו? השוו בין דמותו של אכיש בפרקנו לתיאורו בפרק כ"א, ושימו לב כיצד הסיפור שם את אכיש ללעג.
- 3 מילות זמן חוזרות בסיפור פעמים רבות. עקבו אחריהן ועמדו על משמעותן מבחינה מבנית ותוכנית.
- 4 השוו בין מלחמת שאול בעמלק (טו, ח) למלחמתו של דוד (כז, יא), כיצד מבטא השוני את ההבדל בין שני המנהיגים?

פרק כ"ח

- 5 תיאור מותו של שמואל מופיע פעמיים (כח, ג; כה, א), בהקשרים שונים. חזרה כזו מכונה "חזרה מקשרת" והיא אמצעי ספרותי רווח בתנ"ך. מהם לדעתכם תפקידה ומשמעותה של חזרה זו? (השוו לבראשית לו, לו; לט, א)

מכון חורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

6 הסיפור הדרמטי והנוגע ללב על ביקורו של שאול אצל בעלת האוב בעין דור בנוי במבנה מעגלי ובמרכזו שיא הסיפור:

■ דברי המספר (ג-ו)

● דו שיח שאול ובעלת האוב (ח-יד)

◀ דו שיח בין שאול ושמואל (טו-יט)

● דו שיח שאול ובעלת האוב (כא-כג)

■ דברי המספר (כד-כה)

א) שימו לב למצבו הנפשי של שאול בפרקנו (ה; טו; כ; כא). עיינו בשמ"א יג, ח; טו, יז; יט, כב ועקבו אחרי הידרדרותו של שאול.

ב) השוו בין פסוקים ו וטו בפרקנו לאיסור על שאלה באוב בדברים יח, ט-יא, מהו העקרון העומד בבסיס האיסור וכיצד הוא בא לידי ביטוי לאורך הסיפור.

ג) השוו בין פרקנו לתיאור חטאו של שאול בעמלק בפרק טו, שימו לב לדמיון הלשוני ובמיוחד לשימוש השונה בשורשים שמ"ע וקו"ל ולמשמעותם ביחס לדמותו של שאול.

"מִפְּרֶשׁ וְשׁוֹם שְׂכָל" < עיון

7 כיצד יש להבין את הצלחתה של בעלת האוב להעלות את שמואל מן המתים? השוו בין הפירושים הבאים:

ויקרא רבה כו, ז: "שלושה דברים נאמרו במעלה זכורו: המעלה - רואהו ואינו שומעו; ומי שצריך לו שומעו ואינו רואהו; מי שאינו צריך לו לא שומעו ולא רואהו. כך שמואל: אשה שהעלתו - ראתהו ולא שמעתהו; שאול שהיה צריך לו - שמעו ולא ראהו ואבנר ועמשא שלא נצטרכו לו - לא שמעוהו ולא ראוהו."

רלב"ג כט, יט: "ואנחנו אומרים בהתר הספק הראשון, כי על דרך האמת לא הועלה שמואל ולא הגיע [ממנו] דיבור לשאול על דרך האמת, אבל היה זה כולו פועל מפעולות הדמיון...כי שאול היה לו כח מה נבואי, כאומרו: "הגם שאול בנביאים" (לעיל י, יא). והנה עם התעוררות דמיונו מזה הפועל ומה שנתאמת לו מדברי שמואל בחייו, שנבאר לו מהם שהשם ית' קרע הממלכה ממנו ונתנה לדוד, כמו שאמר שאול לדוד: "ידעתי כי מלך תמלוך וגו'", ונתבאר לו בחוש היות ה' ית' עם דוד והיותו סר מעם שאול, הגיעה מזאת הפעולה כל אלו הדברים הנזכרים פה."

רד"ק כז, כג-כד: "וראינו מחלוקת בין הגאונים בדבר הזה, וכולם נשתוו כי מעשה האוב הבל ותוהו ודברי כזבים ודברי היתול, אבל יש מהם אומרים כי לא דיבר שמואל עם שאול, וחס ושלום לא עלה שמואל מקברו ולא דיבר, אבל האשה עשתה הכל ברמאות כי מיד הכירה כי שאול הוא, אך להראות לו כי מצד החכמה הכירה ומצאה דבר זה אמרה "למה רמיתני ואתה שאול". ודרך בעלת אוב להביא בן אדם שמדבר מתוך מחבואו בלשון נמוך, וכאשר בא שאול לדרוש מאתה וראתה אותו נבהל וידעה כי למחר יהיה יוצא למלחמה וכל ישראל היו בפחד גדול, וידעה מה שעשה שאול שהרג כהני ה' שמה בפיה המגיד הדברים הנאמרים בפרשה. ומה שאמר "ויאמר שמואל אל שאול" על מחשבת שאול, כי היה חושב כי שמואל היה המדבר לו... אבל ר' סעדיה ורבנו האי הגאונים ז"ל אמרו: "אמת הוא כי רחוק הוא שתדע האישה העתידות, וכן שתחיה היא את המת בחוכמת האוב אך הבורא יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את הקורות העתידות לבוא עליו. והאישה לא ידעה בכל אלה על כן נבהלה...ויש לתמוה לדברי הגאונים האלה: אם הקב"ה החיה את שמואל כדי לספר את שאול את דברי הקורות הבאות עליו למה לא אמר לו ע"י חלומות או ע"י אורים או ע"י נביאים אלא ע"י אישה בעלת אוב!?"

”וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא” < הרחבה

בעין דור \ שאול טשרניחובסקי

...ובחשכת הליל בלי קשת ושלח
על סוס קל עיו-דורה בא שאול המלך.

ובאחד הבתים אור כהה הופיע:
”פה תגור” - הנער לו חרש הביע.

”את בעלת-האוב?” - “כן, אדוני, הנני”.
- “נא קסמי באוב, צל הראה הראיניו”

עלטה... אש זנועות... בפנה קלחת,
ושמות כל השדים ובגלילה רותחת...

וכנחש ותפתל בין עשבי הבשן
זחלו, ותאבכו כל תימרות העשן.

ובמעגל הקסמים, בגפרית משוח,
שם יעמד המלך, לא לבו ינוח.

ויצורי ערפל וצלמים נשערים...
אגלי הזעה על לחיו נגרים.

אף רוחו בו רפתה, גם נפשו דואבת.
מה ימס בו לבו וינבא המנות!

וחייו במחזה יעברו, יאיתו...
”הנח לי, הנח ליו” שפתי יבעיו.

עלטה... אש זנועות... דממת השחת...
מעגל הקסמים ועשן הקלחת...

ויזכר המלך את גבע ועלומיו,
אבי חלדו, טרם יקדרו עוד שמיו.

ותמונות מרהיבות עיניו תחזינה:
כר נרחב יופיע, ופרות תרעינה,

ותכלת רום שחק, גם ריחות עדנים.
אל תחת צל אלה, חסן כאלונים,

שם שלו ינוח הרועה העלם,
ולנגדו ירקדו הבקרים בתלם.

אך שלוה ונעם, אך יפעה והדר...
מה נעמו צלצלי פעמון העדר!

”אנכי, המאשר, גם בריא, גם נענו,
מי יתן אוכלה וכאז אהי שאנו!”

ועצבת נוראה סגור לבו לחצה,
וכמו שפעת-דמעה אל גרונו פרצה.

ופתאום - וירעם קול גדול וחקק,
ונאשון-העלטה האיר הבזק.

- אנכי הראה למלך משחק,
מאחרי הבקר היכל הושיבך;

ממחלות רקבון על-מה הרגזתני
ולארכות-החיים מה העליתני?

- “מדוע מאחר הצאן לקחתני
ולנגיד על עמך כיום זה שמתני?

כליתי כל כחי בסערות מלחמה,
ונאשרי בבית כבד הנה לשממה.

עם פלשת סבוני, בעויתי-צלמנות -
הרוח הרעה תדכאני עד מות.

איש-האֵלהים! מה אל יענני?
כי סר מעלי - מה אעשה? ענני!

מדוע, הה, מלך על עמך משחתני,
מדוע מאחרי הצאן לקחתני?”

- על מריך, גאון לבך, אלהים יזעמך!
מחר אפה עמי, גם אפה, גם עמך!

באשמכת הבקר בלי קשת ושלח
על סוס קל המחנה שב שאול המלך,

ופניו חורו, אך בלבו אין מוכא.
ובעיניו מתנפצות - האיוש הנורא.